

A SZUBJEKTÍV JOGVÉDELEM KORLÁTAI AZ UTAKAT ÉRINTŐ TELEKALAKÍTÁSI ÜGYEKBEN

KOZÁK BETTINA*

* PhD hallgató, Széchenyi István Egyetem, Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola. E-mail: kozak.bettina@gyor.gov.hu

Absztrakt

A telekalakítási eljárás egy olyan speciális eljárás, amelynek során egyszerre kell érvényesülnie az ingatlan-nyilvántartási- és építésjogi követelménynek. Az építésjogi követelmények körébe tartozó szabályozási vonalak megtartásának szükségessége tekintetében az elmúlt bő tíz évben a bírói gyakorlat azt a kogens szabályt, miszerint a szabályozási vonal mentén kötelező telket alakítani a szubjektív jogvédelem irányába elmozdulva jelentősen felpuhította. Szintén az elmúlt bő tíz évre tehető egy olyan „rossz gyakorlat” kialakulása is, melynek keretében a jegyzői szakhatóság nem, vagy legalábbis nem minden esetben követelte meg azt, hogy a telekalakítási eljárás keretében a helyi építési szabályzatban közútként kijelölt terület valóban közútként alakuljon ki, hanem elfogadta azt is, amennyiben a kialakuló ingatlan telekalakítás utáni megnevezése kivett közforgalom elől el nem zárt magánút lett. Tovább rontott a helyzeten, hogy ezen telekalakítások általában anélkül kerültek átvezetésre az ingatlan-nyilvántartásban, hogy a közforgalom elől el nem zárt magánutak valóban megépültek volna. Az így kialakult jogszabálysértő helyzet pedig tovább gyűrűzött az építészettséghez is.

Kulcsszavak

szabályozási vonal, közút, kivett közforgalom elől el nem zárt magánút,
helyi építési szabályzat, jogértelmezés

Abstract

The plot restructuring procedure is a special procedure that must satisfy both the real estate registration law and the construction law requirements. With regard to the need to maintain the regulatory lines, which are subject to construction law requirements, judicial practice over the last ten years or so has significantly softened the rule that the plot must be formed along the regulatory line, moving in the direction of subjective legal protection. The last ten years or so have also seen the development of a “bad practice” whereby the notarial authority did not, or at least not always require that the area designated as a public road in the local building regulations should actually be converted into a public road in the context of the plot restructuring procedure, but accepted it, even if the name of the property created after the plot restructuring became a private road not closed to public traffic. The situation was further aggravated by the fact that these plot restructurings were generally entered in the real estate registry without the

private roads not closed to public traffic actually being built. The resulting illegitimate situation was also taken up with the building control authorities.

Keywords

regulatory line, public road, private road not closed to public traffic,
local building regulations, interpretation of the law

1. Bevezetés

Az emberek jelentős hányada életében legalább egy alkalommal részese lesz egy telekalakítási eljárásnak, akár azért, mert egy új házat szeretne építeni, amihez ki kell alakítania az építési telket, akár, hogy a szomszédjával feloldjanak egy régóta húzódó telekvitát, akár pedig azért, mivel az önkormányzat útszélesítést kíván végrehajtani. Erre tekintettel a telekalakításra vonatkozó szabályok, és az az alapján kialakuló gyakorlat a társadalom széles körét érintik. Ennek ellenére mégis kicsit mostohán kezelik ezt a területet. Sem a földügyi, sem az építésügyi ágazat nem tekinti magáénak a telekalakítás intézményét, annak ellenére, hogy mind a kettő területhez kapcsolódik, hiszen a telekalakítási eljárás eredményeként megváltozik a telekszerkezet, illetve a telekalakítás elengedhetetlen feltétele az építési telek kialakításának is.

A szabályozás kapcsán megállapítható, hogy a telekalakítás szabályai szétszórva lelhetőek fel az egyes építési tárgyú, illetve a földügyi, ingatlan-nyilvántartással kapcsolatos jogszabályokban. Ezen szabályozási rendszer következtében a telekalakítási eljárás egy olyan speciális eljárás, amelynek során egyszerre kell érvényesülnie az ingatlan-nyilvántartási- és építésjogi követelményeknek. A két jogterület szabályai azonban nem minden esetben állnak összhangban egymással, melynek következtében a mindenkori joggyakorlat feladatát képezi az ellentmondások jogértelmezés útján történő feloldása.

A Kúria joggyakorlat-elemző csoportja kifejtette, hogy az Alaptörvényben a büntetőjogi és magánjogi jogvitákhoz képest külön típust képvisel a közigazgatási döntések feletti bírói kontroll. A közigazgatási bíraskodás feladata – szemben a polgári perekkel – a szubjektív jogvédelem mellett az objektív jogrend védelme is. Az objektív jogvédelem tehát a közigazgatási perek olyan sajátossága, amely egyértelműen megkülönbözteti azt a polgári perekétől.

A közigazgatási jogban a szubjektív jogvédelem azáltal valósul meg, hogy a közigazgatási szervek a természetes személyek, illetve szervezetek jogait és kötelezettségeit érintő – hatósági – döntést csak úgy hozhatnak, ha annak törvényességét utóbb a bíróság felülvizsgálhatja. Ennek értelmében a szubjektív jogvédelem lényege az egyéni jog és érdekvédelem közigazgatási perben való érvényesíthetősége. (F. Rozsnyai, 2020, 280). Ezzel szemben az objektív jogvédelem lényege a törvényesség helyreállítása, a törvénysértő döntések kiküszöbölése abban az esetben is, ha ez nem áll érdekében a feleknek.¹

A közigazgatási ügyekben eljáró bíróságoknak tehát a szubjektív jogvédelem mellett minden esetben érvényre kell juttatnia az objektív jogvédelmet is. Az objektív és a szubjektív jogvédelemi funkció a gyakorlatban kölcsönösen kiegészítik, ám egyben korlátozzák is egymást.

Jelen tanulmány célja annak bemutatása, hogy milyen joggyakorlat alakult ki a telekalakítási, azok közül is az utakat is érintő telekalakítási ügyek, illetve azok ingatlan-nyilvántartá-

---

¹ Kúria joggyakorlat-elemző csoportja 2014.El.II.F.1/7 számú véleménye.

son történő átvezetése kapcsán azon időszakban, amíg az építésjogi követelmények érvényre juttatása a jegyzők szakhatósági feladatkörébe volt utalva, illetve ezzel kapcsolatban milyen megállapításokat fogalmazott meg a bírói gyakorlat. A tanulmány célja továbbá rámutatni arra is, hogy a kialakult joggyakorlat milyen ellentmondásokat, illetve további jogi problémákat idézett elő, amelynek feloldása immár a fővárosi és vármegyei kormányhivatalok (a továbbiakban: kormányhivatal), azon belül is az állami főépítészek feladata lett.

A joggyakorlat vizsgálata során zsinórmértéknek tekintem az Alkotmánybíróság 20/2017. (VII. 18.) AB határozatában kidolgozott tesztjét, amely szerint a bírói döntés akkor *contra legem* – és egyben *contra constitutionem* –, amennyiben:

1. az eljáró bíróság indokolási kötelezettséget sértő módon nem indokolta meg, hogy az adott jogkérdésre irányadó, hatályos jogi normákat miért nem alkalmazta,
2. a jogkérdésre nyilvánvalóan vonatkozó jogi normákat nem vette figyelembe, illetve
3. döntését egy olyan bírósági joggyakorlatra alapította, amelynek alapjául szolgáló jogi normákat a jogalkotó hatályon kívül helyezte.²

A tanulmány elkészítése során a leíró, elemző módszert használtam, melynek keretében a tételes jog és az alapján a jogalkalmazás, különös tekintettel a bírói gyakorlat összevetésére vállalkoztam. Ennek kapcsán rá kívánok világítani a jogalkalmazás során felmerülő azon problémára, miszerint a szabályozási vonal figyelembevétele tekintetében nem alakult ki egységes jogalkalmazói álláspont.

2. Hatásköri kérdések, jogszabályi háttér

A jogalkotó a földhivatalokról, a Földmérési és Távérzékelési Intézettről, a Földrajzinév Bizottságról és az ingatlan-nyilvántartási eljárás részletes szabályairól szóló 338/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet, valamint az építésügyi és az építésfelügyeleti hatóságok kijelöléséről és működési feltételeiről szóló 343/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet módosításáról szóló 246/2009. (XI. 3.) Korm. rendelettel 2010. január 1. napjától az akkori építésügyi hatóságoktól, vagyis a települési, fővárosi kerületi önkormányzatok jegyzőitől a földhivatalok hatáskörébe utalta a telekalakítási eljárások lefolytatását, míg a jegyzőket szakhatósági pozícióba helyezte. Ennek keretében a jegyzői szakhatóság már csak azt vizsgálhatta, hogy a helyi építési szabályzatnak, a szabályozási tervnek, ezek hiányában az általános érvényű kötelező építésügyi előírásoknak és az épített környezet alakításáról és védelméről szóló törvényben foglalt feltételeknek megfelel-e a tervezett telekalakítás.³ Ez a szakhatósági hatáskör némi módosulással ugyan, de egészen 2021. december 21. napjáig fennállt, amelyen a telekalakítási eljárást érintően egyes kormányrendeletek módosításáról szóló 735/2021. (XII. 21.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) változtatott. A Korm. rendelet 2021. december 22-től a kormányhivatal hatáskörébe utalta annak vizsgálatát, hogy a tervezett telekalakítás megfelel-e az épített környezet alakításáról és védelméről szóló törvényben foglaltaknak, a településrendezési követelményeknek és a helyi építési szabályzatnak, valamint a telekalakításról szóló miniszteri rendelet előírásainak. A kormányhivatalokon belül ezt a szakkérdést az állami főépítészek vizsgálják.

² 20/2017. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [29].

³ A földhivatalokról, a Földmérési és Távérzékelési Intézettről, a Földrajzinév Bizottságról és az ingatlan-nyilvántartási eljárás részletes szabályairól szóló 338/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet 4. mellékletben foglalt táblázat 1. sor.

A telekalakítási eljárás során alkalmazandó jogszabályok köre nem, csupán azok tartalma változott meg a 2021. év során. Ezek a jogszabályok az alábbiak voltak:

- az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (a továbbiakban: Étv.),
- az egyes földügyi eljárások részletes szabályairól szóló 384/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Földügyi rendelet),
- az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet (a továbbiakban: OTÉK),
- a telekalakításról szóló 85/2000. (XI. 8.) FVM rendelet, és
- a települések helyi építési szabályzata.

2021-ben, majd 2023. július 31-én jelentős jogszabály módosításokat hajtottak végre a jogalkotók az építésjog, illetve a telekalakítások jogi szabályozása tekintetében. A jogszabály-módosítások az alábbiak szerint foglalhatóak össze:

- Étv.: A telekalakításra vonatkozó általános szabályok érintetlenül hagyása mellett módosításra került az új beépítésre szánt, vagy jelentős mértékben átépítésre kerülő területekre vonatkozó szabályozás, illetve kiegészítésre került az Étv. a kiszolgáló utak kialakítására vonatkozó rendelkezésekkel.

Az Étv. módosult, kiegészült rendelkezéseinek indokolásában kifejtésre került, hogy a telekújraosztásról nem utólag kell rendelkezni, hanem a helyi építési szabályzatban kell kimondani, hogy az új beépítésre szánt vagy jelentős mértékben átépítésre kerülő területeken, telektömbökben, amennyiben azt indokoltá teszi a településfejlesztési és településrendezési célja, beépítés feltételét képezi a rendezési tervben foglalt célnak megfelelő beépítéshez szükséges telekalakítás. A szabályozás célja az volt, hogy hatékonyabban érvényesüljön a helyi építési szabályzatban előírt telek- és beépítési struktúra, illetve, hogy a tervekben szereplő települési szövet alakuljon ki.⁴

A kiszolgáló utak tekintetében rögzítésre került, hogy az új szabályok megalkotására a jogalkalmazás során felmerült téves jogértelmezések kiküszöbölése érdekében került sor, mellyel az egyértelmű jogalkalmazást kívánta elősegíteni a jogalkotó. Erre tekintettel kategorikusan rögzítésre került, hogy a kiszolgáló út célját szolgáló szabályozási vonallal érintett építési telek a lakó és üdülő rendeltetéssel érintett építésügyi hatósági eljárások és az egyszerű bejelentések tekintetében rendezettnek minősül azzal, hogy ha az önkormányzat és az építető a településrendezési szerződésben másként nem állapodik meg, úgy a kiszolgáló út céljára szolgáló terület rész az építési telek telekméretébe nem számítható be. A jogalkotó célja ezzel a szabályozással az volt, hogy a lakó és üdülőterületek beépítése tekintetében átmenetileg ne képezzen akadályt az, hogy az érintett telkeket is érintő kiszolgáló utak (vagyis a legalább 12-22 m széles utak) tekintetében útszélesítést jelöl a helyi építési szabályzat, így viszont azok nem minősülnének kialakult építési teleknek, mivel nem kerültek a helyi építési szabályzatnak megfelelően kialakításra. Ez az engedmény azonban csupán átmeneti, ugyanis azt is rögzíti a jogalkotó mind a tételes szabályban, mind az indokolásban, hogy a szabályozási vonal településrendezési szempontból a kiszolgáló út kötelező telekhatárának minősül. Tehát amennyiben az érintett telek tekintetében telekalakításra kerül sor, úgy a szabályozási vonal mentén ki kell alakítani az utat. A jogalkotó rendezi továbbá az így létrejövő út jogi sorsát is azzal, hogy

---

⁴ A településtervezéssel összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2021. évi XXXIX. törvény (a továbbiakban: Módtv.) 23. §-ához fűzött indokolás.

amennyiben a szabályozási vonallal érintett telek kiszolgáló út céljára meghatározott részén közút kerül kialakításra, úgy – a felek eltérő, településrendezési szerződésbe foglalt megállapodása hiányában – a kisajátítás szabályait alkalmazni kell.⁵ Az indoklás értelmében amennyiben egy területet a helyi építési szabályzat közútként szabályoz, úgy az építési telkek útkapcsolatának biztosítása tekintetében a felek vagy megállapodnak településrendezési szerződés keretében az út jogi sorsáról, az önkormányzatnak való átadásáról, és az út megépítésének feltételeiről, vagy amennyiben a felek nem tudnak konszenzusra jutni, az önkormányzatnak ki kell sajátítania az utat. Ez a szabályozás tehát azt a célt szolgálja, hogy amennyiben közút kialakítását írja elő a helyi építési szabályzat, végső soron az az önkormányzat tulajdonába kerüljön a nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény 5. § (3) bekezdés a) pontjával összhangban.

- OTÉK: Módosult a szabályozási vonal fogalma. 2021 előtt a szabályozási vonal fogalma az alábbi volt: „A közterületet és az egyéb nem közterületet elválasztó vonal.”⁶ A szabályozási vonal jelenleg hatályos fogalma az alábbi: „A közterületet és az egyéb nem közterületet elválasztó meglévő, valamint a szabályozási terven meghatározott tervezett közterületi telekhatár.”⁷ Az OTÉK telekalakításra vonatkozó általános rendelkezése azonban változatlan maradt.⁸ A szabályozási vonalat mind a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet, mind a településtervek tartalmáról, elkészítésének és elfogadásának rendjéről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 419/2021. (VII. 15.) Korm. rendelet kötelező szabályozási elemként határozza meg, amelyre a telekalakítás során minden esetben figyelemmel kell lenni.
- A telekalakítás során vizsgálandó szempontokat, szakkérdéseket először 2021. december 22-vel, majd 2023. július 1-el átvittették a Földügyi rendeletbe. Ennek következtében a korábban több jogszabályban szétaprózódott vizsgálati szempontok egységes szabályozására került sor. A 2021-es módosítást követően a Földügyi rendelet kógens szabályként előírta a kormányhivatal számára, hogy amennyiben a tervezett telekalakítás nem felel meg a vizsgált építési jogszabályokban foglaltaknak, úgy mérlegelést nem tűrő módon el kell utasítania a telekalakítási kérelmet.

Természetesen a korábbi jogszabályi rendelkezések sem adtak lehetőséget a telekalakítási hatóságnak arra, hogy eltérjenek a szakhatósági állásfoglalástól, ha a szakhatóság nem járult hozzá az engedély kiadásához azon oknál fogva, hogy az nem felel meg a vizsgált jogszabályoknak, azonban a továbbiakban bemutatásra kerülő bírói gyakorlat megpróbálta árnyalni ezt a megállapítást.

3. Szubjektív jogvédelem és objektív jogvédelem

Az objektív jogvédelem célja a közigazgatási jogalkalmazás során nem más, mint annak garantálása, hogy a természetes és jogi személyek a magatartásukat valóban a jogszabályokhoz

⁵ A Módtv. 24. §-ához fűzött indoklás.

⁶ OTÉK 1. számú melléklet 107. pont (2021. július 15-ig hatályos szöveg).

⁷ OTÉK 1. számú melléklet 107. pont (2021. július 16-tól hatályos szöveg).

⁸ OTÉK 1. § (1) bekezdés.

igazítsák azáltal, hogy a jogszabályok megsértése esetén a közhatalom gyakorlói gondoskodnak a hátrányos jogkövetkezmények alkalmazásáról, illetve a közérdek védelméről (Szalai, 2017, 276). A szubjektív jogvédelem pedig az ügyfelek alanyi jogai, az egyéni jogok és jogos érdekek védelmét célozza, vagyis azt, hogy a hatóságok (és bíróságok) is szorosan megtartsák a jogszabályok előírásait, azaz a jogkövetkezményeket csak a jogszabályokban előírt feltételek fennállta esetén és csak az azokban leírt mérték szerint alkalmazzák (Varga, 2017, [5]). Ahogyan azt a bevezetőben is rögzítette a tanulmány, az objektív és a szubjektív jogvédelem elvei kölcsönösen kiegészítik, ám egyben korlátozzák is egymást, így a két elvnek együtt kell megvalósulnia a jogalkalmazás során.

A közigazgatási perben elsődlegesen a keresethez kötöttség elve érvényesül, amely értelmében a közigazgatási ügyekben eljáró bíróságok főszabály szerint az egyéni jog és érdeksérelem orvoslását végzik el (szubjektív jogvédelem). Az egyéni jog- és érdeksérelem orvoslásának azonban több korlátja is van. Egyrészt az csak a jogszabályok keretei között valósulhat meg, hiszen az egyéni jogsérelem kiküszöbölésére csak akkor kerülhet sor, ha a vizsgált közigazgatási cselekmény jogsértő volt, vagyis az egyéni jogsérelem orvoslása mellett a jogszerű állapot helyreállítása is cél (objektív jogvédelem). Erre tekintettel az egyén vélt vagy valós jog- és érdeksérelmének kiküszöbölésére csak jogszabályok keretei között kerülhet sor.

Az építési jogi tárgyú jogszabályok a vizsgált időszakban mindvégig kötelező szabályozási elemként határozták meg a szabályozási vonalat, amelynek mentén kötelező telket alakítani minden olyan esetben, amennyiben olyan telekre vonatkozik a telekalakítási kérelem, amelyet ilyen szabályozási elem érint. Ennek ellenére a bírói gyakorlat ezt a kógens szabályt az egyéni jogsérelem orvoslása érdekében, a jogértelmezés útján jelentősen felpuhította.

A Kúria Kfv.37.785/2011/4. számú – a későbbiekben precedensnek tekintett – ítéletének alapját képező ügy tárgya egy olyan ingatlant érintő telekalakítási kérelem volt, amely ingatlant a helyi építési szabályzat mellékletét képező szabályozási terv részben lakó, részben közúti közlekedési övezetbe sorolt. A két övezetet kötelező szabályozási vonal választotta el egymástól. A helyi építési szabályzat a szabályozási vonal tekintetében előírta, hogy azt kötelezőnek kell tekinteni és meg kell tartani a telekalakítás során. Erre tekintettel a telekalakítási ügyben eljáró hatóság a helyi építési szabályzat és az Étv. telekalakítási generálklauzulájára hivatkozással elutasította a telekalakítási kérelmet. A kérelmező a döntéssel szemben először fellebbezéssel, majd bírósági felülvizsgálati kérelemmel élt. Mind a másodfokú hatóság, mind az elsőfokon eljáró bíróság helybenhagyta az elsőfokú hatóság döntését. Az elsőfokú bíróság hangsúlyozta, hogy a helyi építési szabályzat alapján a szabályozási tervet kötelezőnek kell tekinteni és a szabályozási vonalat meg kell tartani. Rögzítette, hogy a szabályozási vonalat tényként kell kezelni és adottnak kell tekinteni, nem lehetett érdemben vizsgálni, hogy az adott szabályozási vonal az ingatlannak mely részén helyezkedik el, és a telekalakítási kérelem érinti-e magát a szabályozási vonalat vagy sem, a változtatás milyen távol van a szabályozási vonaltól, megközelíti azt vagy sem.

A Kúria a helyi építési szabályzat szabályait összevetve az OTÉK szabályozási vonal fogalmával, illetve az Étv. helyi építési szabályzatokra vonatkozó szabályaival maga is rögzítette, hogy a jogalkotó kötelezővé teszi a telekalakítási hatóságok számára a helyi szabályozás, a szabályozási vonal figyelembevételének a szükségességét, a telekalakítás engedélyezése esetén a körültekintő eljárást. Megállapította, hogy a vizsgált ügyben a helyi építési szabályzat egyenesen megtiltotta a telekalakítást, ha az ellentétes a helyi építési szabályzat szabályaival.

További jogértelmezésének kiinduló téziseként rögzítette a Kúria, hogy álláspontja szerint a jogalkotó nem kívánta megakadályozni a telekalakítást, ha arra lehetőség van, illetve, hogy a szabályozási vonalról való rendelkezés csupán egy jogtechnikai lépés. A jogszabályok együttes

értelmezése során a Kúria arra a jogértelmezésre helyezkedett, hogy mivel azok a szabályok, amelyekre a hatóságok (és az elsőfokú bíróság is) döntésüket alapozták, nem mondták ki, hogy a szabályozási tervben feltüntetett szabályozási vonal egyúttal telekalakítási tilalmat jelent, így a „szabályozási vonalat kötelezően figyelembe kell venni” előírás azt jelenti, hogy a telekalakítási engedélyezési eljárás során számolni kell vele, de annak ténye nem kizáró ok, mindössze egy mérlegelendő szempont a döntéshez vezető úton. A Kúria megítélése szerint a hatóságok ezzel szemben a szabályozási vonal meglétét kizáró okként értékelték, a telekalakítás lehetőségét érdemben nem is vizsgálták. Jogértelmezésük az elsőfokú bíróság értelmezéséhez hasonlóan téves, egyoldalúan kategorikus volt. A helyi építési szabályzat ugyanis nem ír elő a szabályozási vonallal érintett telek esetében megelőző telekalakítást.⁹

Megítélésem szerint a Kúria fenti döntése, jogértelmezése problémás az alábbiak okán.

A Kúria a döntését a jogalkotó – általa kiolvasott – azon feltehető szándékára alapította, miszerint a jogalkotó nem kívánta megakadályozni a telekalakítást, ha arra lehetőség van. Ha viszont megvizsgáljuk azt, hogy mi teszi lehetővé a telekalakítást, megállapíthatjuk, hogy a Kúria érvelése önellentmondásban szenved. Az Étv. döntés időpontjában hatályos 23. §-a szerint „telket csak úgy szabad alakítani, hogy az a terület rendeltetésének megfelelő használatra alkalmas legyen, továbbá annak alakja, terjedelme, beépítettsége és megközelíthetősége a jogszabályoknak megfeleljen.” Az önkormányzati jogalkotó a helyi építési szabályzatban egyértelműen akként foglalt állást, hogy a helyi építési szabályzat mellékletét képező szabályozási terven feltüntetett módon, a szabályozási vonalak mentén szabad csak telket alakítani. Tehát a jogalkotó nem tette lehetővé a telekalakítást a szabályozási vonal figyelmen kívül hagyása esetén.

Emellett a Kúria nem tett teljes körűen eleget indokolási kötelezettségének sem, ugyanis nem támasztotta alá jogi érvekkel azt, hogy a szabályozási vonalat miért csupán egy mérlegelendő szempontnak tekinti a döntéshez vezető úton. E tekintetben ugyanis csupán – a teleologikus jogértelmezést segítségül hívva – a jogalkotó feltehető szándékára, és arra hivatkozott – szintén arra vonatkozó külön indokolás nélkül –, hogy megítélése szerint – egyetértve fellepéssel – a szabályozási vonalról való rendelkezés csupán egy jogtechnikai lépés.

Álláspontom szerint egy kategorikus jogszabályi előírás, miszerint a szabályozási vonalat „kötelezőnek kell tekinteni és meg kell tartani” nem minősülhet mérlegelendő szempontnak. Mérlegelési jogkörben hozott döntésről ugyanis kizárólag akkor beszélhetünk, ha a hatóság több, egyaránt jogszerű döntési alternatíva közül választva hozhatja meg döntését. Viszont amennyiben a telekalakítási hatóság nem veszi figyelembe a helyi építési szabályzat ezen előírását, úgy csak jogsértő döntést tud hozni. Valamely szabályozási elemet ugyanis nem lehet egyszerre figyelembe venni és figyelmen kívül hagyni. Ha a helyi építési szabályzat szerint a szabályozási vonalat figyelembe kell venni, és meg kell tartani, úgy a telekalakítási hatóság nem engedélyezhet olyan telekalakítást, amely nem veszi figyelembe a szabályozási vonalat. A Kúria ezen jogértelmezésével álláspontom szerint figyelmen kívül hagyta az Étv. és a helyi építési szabályzat fent idézett rendelkezését.

A Kúria Kfv.II.37.222/2020/8. számú ítéletének alapjául szolgáló ügyben a tényállás a korábbihoz hasonlóan alakult. A helyi építési szabályzat a telekalakítással érintett ingatlant részben kertvárosias lakóövezetbe, részben közúti közlekedési övezetbe sorolta. A két övezet között a HÉSZ által kötelezőnek minősített szabályozási vonal húzódott. Az ingatlan közúti közlekedési övezetbe sorolt része útszélesítés miatt került ilyen módon szabályozásra a helyi építési szabályzatban. Mivel a tervezett telekalakítás nem vette figyelembe a szabályozási vonalat, és

⁹ Kúria Kfv.37.785/2011/4. számú ítélete.

ezáltal nem felelt meg a helyi építési szabályzat előírásainak, a telekalakítási hatóság a kérelmet elutasította. A kérelmező a döntéssel szemben először fellebbezéssel, majd kereseti kérelemmel élt. Mind a másodfokú hatóság, mind a közigazgatási ügyben eljáró bíróság helyben hagyta az elsőfokú hatóság döntését. A felperes jogorvoslati kérelmeiben arra hivatkozott, hogy a jövőbeni útszélesítés megvalósítását a tervezett telekalakítás nem lehetetlenítette volna el, így a telekalakítási kérelem elutasításának sincs helye.

A Kúria döntésében rögzítette, hogy a közigazgatási ügyben eljáró bíróság az Étv. 23. § (1) bekezdése, és az OTÉK 1. § (1) és (2) bekezdése helytelen értelmezésével, továbbá a Kúria Kfv. II.37.785/2011/4. és Kfv.II.37.841/2009/15. számú határozatait figyelmen kívül hagyva jutott arra a következtetésre, hogy a helyi építési szabályzat szerinti szabályozási vonal akadályát képezi a telekalakítási kérelem engedélyezésének, anélkül hogy vizsgálta volna, hogy az újonnan kialakuló telkek bármilyen tulajdonsága jogi vagy műszaki akadályt jelenthet-e a kialakítani szándékozott terület rendeltetésének, azaz akadályt jelenthet-e egy közút helyi építési szabályzat szerinti létesítése esetén. A Kúria rögzítette továbbá, hogy korábbi gyakorlatában már megállapította, hogy az OTÉK 1. számú melléklet 107. pontja szerinti szabályozási vonal a telekalakítási engedélyezési eljárás során egy mérlegelendő szempont a döntéshez vezető úton, azaz a szabályozási vonalat a telekalakítási engedélyezés esetén figyelembe kell venni, a jogalkotó azonban nem kívánt bevezetni a szabályozási terv figyelembevételének előírásával telekalakítási tilalmat. A Kúria ítéletben rögzített jogértelmezése szerint a szabályozási vonal léte azt jelenti, hogy körültekintően vizsgálni kell, hogy a tervezett telekalakítás ellehetetleníti-e, illetve műszaki akadályát képezi-e a „KÖu-1” övezetbe tartozó terület rendeltetése szerinti kialakításának.¹⁰

A Kúria Kfv.II.37.222/2020/8. számú ítéletében a kérelmező egyéni jogsérelmének orvoslása, vagyis a szubjektív jogvédelem érvényesülése érdekében a Kfv.II.37.785/2011/4. számú ítéletben kifejtett – álláspontom szerint, a fentiekben részletezett okból a hatályos jogszabályokkal összhangban nem lévő – jogértelmezést részben átvette, részben pedig tovább is fejlesztette, azonban továbbra sem adott magyarázatot a fent bemutatott visszasságokra. A 2020-as döntésből megállapítható, hogy a Kúria azt tekinti mérlegelendő szempontnak, hogy a tervezett telekalakítás ellehetetleníti-e a helyi építési szabályzatban megjelenő szabályozás jövőbeni megvalósíthatóságát. A Kúria ezzel az érveléssel leegyszerűsítve úgy foglalt állást, hogy nem jogsértő figyelmen kívül hagyni a helyi építési szabályzat kötelező előírását, ha az nem lehetetleníti el annak jövőbeni érvényesülését. Ez az értelmezés viszont figyelmen kívül hagyja azt, hogy a jogalkotó nem tette lehetővé az eltérést, ennél fogva arra sincs lehetősége a telekalakítási hatóságnak, hogy a kötelező jogszabályi előírást figyelmen kívül hagyja.

Álláspontom szerint önmagában nem keletkeztet telekalakítási tilalmat az, hogy a jogszabályok (így a helyi építési szabályzatban foglalt szabályozási elemek) megtartásával lehet csak telket alakítani. Hiszen a szabályozási vonalak mentén megvalósulhat a telekalakítás, azt a helyi építési szabályzat egy esetben sem zárja ki. Ennélfogva legfeljebb azon telekalakítások tilalmát jelentheti a szabályozási vonal léte, amely nem felel meg a jogszabályoknak. A Kúria azonban úgy foglalt állást, hogy a szabályozási vonal csupán egy mérlegelési szempont a sok közül, amelyet figyelembe kell venni a telekalakítások során, és kizárólag akkor lehet a szabályozási vonal léte miatt elutasítani a telekalakítást, amennyiben annak figyelmen kívül hagyása a tervezett szabályozás ellehetetlenülését eredményezné. Álláspontom szerint a Kúria ezen jogértelmezése olyan feladatot hárított a jogalkalmazókra, amely egyrészt meghaladja a telekalakítási hatóságok hatáskörét, másrészt szétfeszíti a közigazgatási hatósági eljárás adta

¹⁰ A Kúria Kfv.37.222/2020/8. számú ítélete.

kereteket, parttalan tényállás-tisztázási kötelezettséget keletkeztetve a hatóság oldalán. A Kúria a telekalakítási hatóságtól lényegében annak vizsgálatát várna el, hogy a szabályozási vonallal is körülhatárolt célok (vagyis lényegében a jogalkotói célok) megvalósulása ellehetetlenülne-e akár műszaki, akár jogi oknál fogva, amennyiben a szabályozási vonal nem kerül megtartásra.

A jogalkotó céljára az általa megalkotott jogszabályból lehet következtetni, hiszen a helyi építési szabályzatok önkormányzati rendeletben kerülnek elfogadásra, hosszas, több lépcsős szakmai és lakossági véleményezést követően garanciális szabályokkal körülbástyázva. Az önkormányzatnak az Étv. 27. § (2) bekezdése alapján legalább hétévente felül kell vizsgálnia a szabályozási vonalat, és annak újabb legfeljebb hét évvel történő meghosszabbítására csak a közérdekű elrendelési indok fennállása esetében van lehetősége. Amennyiben a közérdekűség már nem áll fenn, a települési önkormányzatnak gondoskodnia kell a szabályozási vonalnak a helyi építési szabályzatból való törléséről, valamint a szabályozási elemhez kapcsolódó építési jogok és követelmények módosításáról. Ennélfogva a szabályozási vonal megtartásának szükségességét, illetve közérdekűségét a jogszabály is vélelmezi, és az önkormányzatot arra kötelezi, hogy a szükségesség fennállását időközönként vizsgálja felül. Ezen felülvizsgálat során, amennyiben fenntartja a szabályozási vonal szükségességét az önkormányzat, egyben arról is állást foglal, hogy a közérdekű cél megvalósításához továbbra is elengedhetetlenül szükséges, hogy a helyi építési szabályzatnak megfelelő telekszerkezet alakuljon ki.

A helyi építési szabályzatok, és kiváltképpen az azok mellékletét képező szabályozási tervek olyan komplex szakmai dokumentumok, amelyeknek nem lehet egyes tartalmi elemeit önkényesen félretenni. A hatáskör hiánya mellett erre lehetősége sincs a telekalakítási hatóságnak. E körben ugyanis több szempontot, műszaki és gazdasági körülményeket kellene figyelembe venni, és dönteni például arról, hogy az önkormányzat milyen időintervallumon belül kívánja megvalósítani a szabályozási vonal által megjelölt közérdekű célt. Az időfaktornak azért van nagy jelentősége, mivel minél hosszabb idő telik el a kijelölés és a megvalósítás között, annál több olyan körülmény merülhet fel, amely ellehetetlenítheti a kívánt cél megvalósulását. A legtöbb esetben a telekalakítási engedélyezés idején még nem látható előre biztosan, hogy milyen következményekkel járna a szabályozási vonaltól történő eltérés.

A szabályozási vonallal az esetek döntő többségében az utak nyomvonala kerül kijelölésre. Az utak műszaki paramétereit jogszabályok és egyéb szakmai szabályok rögzítik. Az út (aszfalt, padka) és annak tartozékai (árok, járda) nyomvonalát és szélességét is szabályozó mintakeresztszelvény kidolgozása szakági tervező feladata, azok elfogadására a szakmai véleményezők és az önkormányzatok hosszas egyeztetését követően a jogszabályok és a szakmai szabályok maradéktalan megtartásával kerül sor.

Számos esetben előfordult, hogy az önkormányzat útszélesítést jelölt fel egy már meglévő útra, mivel az önkormányzat távlati tervei szerint arról az útról további telkek feltárását tervezte a jövőben, amely olyan többletforgalmat generál, amelyet már nem tud az adott szélességű út vezetni. Emellett az útszélesítés célja lehet az is, hogy a korábban meg nem valósított vízelvezető árok, járdák, közvilágítás, buszmegálló kiépítésének helyet biztosítson. Vagyis az útszélesítés célja a havarria helyzetek elhárítása, illetve a közszolgáltatások, kötelező önkormányzati feladatok ellátásának biztosítása.

Számos esetben megfigyelhető azonban az is, hogy az állampolgárok a helyi építési szabályzat rendelkezéseit figyelmen kívül hagyva az eredeti telekhatárokon ugyan még belül, ám a tervezett – szabályozási vonal által lehatárolt – új telekhatárokon már átlógva, a tervezett közúti közlekedési övezetbe tartozó területen tárolót, egyéb kerti építményt helyeznek el, kerítést építenek (amelyek megvalósítása csak bizonyos esetekben engedély-, illetve bejelentésköteles tevékenység). Az ilyen jellegű magatartások képesek ellehetetleníteni az önkormányzat szabályozási célját, ugyanis

ugyanis így a tömb belsejében elhelyezkedő ingatlanoknak nem lenne útkapcsolata, amelynek következtében azok nem alakulhatnak ki. Ezen a helyzeten csak azt tudna segíteni, ha az önkormányzat lejegyzené, vagy út céljára kisajátítaná az útként kialakítandó ingatlant, azonban az esetek döntő többségében erre azért nem kerül sor, mert a kisajátítási kártalanítás összegét nem tudja kigazdálkodni.

A kérelmezők nézőpontjából vizsgálva a kérdést leszögezhető, hogy a telekalakítási eljárások döntő többségének a célja az építési telek kialakítása. Az OTÉK. 1. számú mellékletének 30. pontja alapján „építési telek: az a telek,

- a) amely beépítésre szánt területen, építési övezetben fekszik,
- b) az építési szabályoknak megfelelően kialakított,
- c) a közterületnek gépjármű-közlekedésre alkalmas részéről az adott közterületre vonatkozó jogszabályi előírások szerint, vagy önálló helyrajzi számon útként nyilvántartott magánútról gépjárművel közvetlenül, zöldfelület, illetve termőföld sérelme nélkül megközelíthető, és
- d) amelynek a közterülettel vagy magánúttal közös határvonala legalább 3,00 m.”

Ezen fogalom meghatározás alapján a szabályozási vonal (mint építési szabályban foglalt szabályozási elem) figyelmen kívül hagyásával kialakított telek nem minősül építési teleknek, így arra építkezni sem lehet, ezzel viszont ellehetetleníti a kérelmező telekalakítással elérni kívánt célját is.

4. Helyi önkormányzati közút, közforgalom számára megnyitott magánút problematikája

Mindenekelőtt szükséges rögzíteni, hogy a telekalakítási engedély egy elvi engedély, amely egy évig hatályos.¹⁴ Erre tekintettel amennyiben a telekalakítási engedélyezési eljárás idején még nem álltak fenn a közútként való feltüntetés feltételei (az út még nem épült meg, nem került az önkormányzat tulajdonába), úgy ezen az egy éves határidőn belül kell az ingatlan-nyilvántartási átvezetéshez szükséges feltételeket megteremteni. Amennyiben erre nem kerül sor, úgy a telekalakítási engedély hatályát veszti.

Abban az időszakban, amíg a jegyzők jártak el szakhatóságként a szakhatósági vélemények kiadása során általában nem követelték meg azt, hogy a telekalakítási eljárás keretében a helyi építési szabályzatban közútként kijelölt terület valóban közútként alakuljon ki, hanem elfogadták azt is, ha a kialakuló ingatlan telekalakítás utáni művelés alól kivett elnevezéseként közforgalom elől el nem zárt magánút lett feltüntetve.

Tovább rontott a helyzeten, hogy ezen telekalakítások általában anélkül kerültek átvezetésre az ingatlan-nyilvántartásban, hogy a közforgalom elől el nem zárt magánutak valóban megépültek volna.

Az így kialakult jogszabálysértő helyzet tovább gyűrűzött az építés hatóságához is a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 5:177. § (1)–(2) bekezdései okán, amelyek kimondják, hogy ingatlannal kapcsolatos hatósági eljárásokban az ingatlan-nyilvántartásban feltüntetett adatokat, valamint az ingatlan-nyilvántartási térképen ábrázolt határvonalat kell irányadónak tekinteni. Továbbá az ingatlan-nyilvántartásban feltüntetett adatokkal szemben a bizonyítás azt terheli, aki az adatok helyességét vitatja. A Ptk. ezen szabálya a közhitelesség vélelméhez hasonló vélelmet állít fel az ingatlanok megnevezése tekintetében is (Lenkovics, 2014, 135).

---

¹⁴ Földügyi rendelet 23. § (4) bekezdés.

Az építéshatóság a Ptk. fenti idézett rendelkezéseire tekintettel, elfogadva azt a tényt, hogy az ingatlan-nyilvántartás szerint a telek útkapcsolata biztosított, építési engedélyt adott ki, illetve tudomásul vette az egyszerű bejelentést, amely következtében az építkezések megkezdődhettek annak ellenére, hogy ezek az ingatlanok a valóságban továbbra sem rendelkeztek útkapcsolattal. Ez a helyzet már önmagában is rendkívül visszás, ám ha ehhez még hozzávesszük azt is, hogy út hiányában a mentő vagy a tűzoltó autó sem tudja minden esetben megközelíteni a területeket, kifejezetten nagy problémával szembesülünk.

A nagyszámú tulajdonos tulajdonában lévő magánútszakaszokból összeálló utcák léte további problémákat is szül. Sok esetben a tulajdonosok értetlenül álltak az előtt, hogy az önkormányzat miért nem építi ki az utat, holott valójában az nem minden esetben az önkormányzat kötelessége, hanem a magánutak esetében a tulajdonosoké. Ha a magánszemély az út tulajdonosa, őt terheli az azzal kapcsolatos minden kötelezettség, így az út megterveztetése, engedélyeztetése, megépítetése és fenntartása, a meglévő úthálózatra való rácsatlakozáshoz az út kezelőjétől hozzájárulás, illetve közműcsatlakozási hozzájárulás kérése, télen a hóeltolás kötelezettsége, továbbá az utak alatt húzódó közműhálózat kiépítetése is. Mindez több milliós költséget és rengeteg utánajárást igényel egy kis útdarab esetében is, ami a tulajdonosokat terheli, ha az önkormányzat nem veszi át valamilyen módon az utat, amelyek kialakítása, fenntartása egyébként klasszikusan az önkormányzat feladatába tartozik. Csakhogy amíg az önkormányzat mindezen feladatokat szakképzett hivatali apparátusa útján tudja megszervezni, az utak tekintetében pedig állami vagy európai uniós támogatásokat tud igényelni, illetve a lakosság részéről közhatalmának gyakorlásával – eltérően a magánszemélyektől – is be tudja szedni a szükséges költség egy részét,¹⁵ addig egy magánszemélytől ez szinte elvárhatatlan többletmunkát, illetve többletköltség viselését igényelné.

Még ennél is nagyobb problémát tud okozni, amennyiben a tömb szélén lévő közforgalom elől elzárt magánút tulajdonosa úgy dönt, hogy lezárja a tulajdonában lévő útdarabot, és ezzel – ha csak ideiglenesen is – ellehetetleníti a tömbbelső telkeinek megközelítését. Az alábbi ügy jól szemlélteti a korábban írtakat.

2. Ábra: Tömbfeltárás.¹⁶

3. Ábra: Változási vázrajz.¹⁷

¹⁵ Ld. Étv. 28. §

¹⁶ Saját szerkesztés Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének a Győri Építési Szabályzatról (GYÉSZ-ről) és Győr Szabályozási Tervéről szóló 1/2006. (I. 25.) önkormányzati rendeletének szabályozási tervét felhasználva.

¹⁷ Saját szerkesztés egy változási vázrajz felhasználásával.

A vázrajzon 1. számmal jelölt ingatlan a tömb szélső telke, megnevezése „kivett közforgalom elől el nem zárt magánút”. Az ingatlan ezen minőségénél fogva lehetővé teszi, hogy a 2. számú ingatlan kialakuljon, annak tervezett megnevezése szintén „kivett közforgalom elől el nem zárt magánút” lenne. A 2. számú ingatlan ezen minősége biztosította volna az útkapcsolatot a 3. és a 4. számú ingatlanoknak. A valóságban az 1. számú „kivett közforgalom elől el nem zárt magánút” megnevezésű ingatlan kerítéssel el van kerítve.

4. Ábra: Utcakép¹⁸

A képek egyértelműen illusztrálják, hogy a „kivett közforgalom elől el nem zárt magánút” közút területén való engedélyezésének milyen nem várt következményei lesznek. Az ilyen és ehhez hasonló telekalakítások lényegében az egész tömb kialakítását veszélyeztetik.

Ideális esetben egy új tömb feltárásának telekalakítása olyan módon kellene, hogy megvalósuljon, hogy első lépésként a helyi építési szabályzatnak megfelelően kialakításra kerül a teljes tömb úthálózattal együtt, melynek során az utak tekintetében valamilyen megállapodás születik annak önkormányzat által való átvételéről, amelynek engedélyeztetését és megépítését az önkormányzat valósítaná meg. Az anyagi finanszírozást pedig a megállapodásban foglaltak szerinti arányban viselné az önkormányzat és a tulajdonosok. Ellenkező esetben – tehát ha az egyes tulajdonosok telkenként alakítják ki a tömböt – az önkormányzatnak kell, vagy legalább is kellene egyfajta koordinatív szerepet betöltenie a helyi építési szabályzat érvényre juttatása érdekében. Ez viszont kizárólag abban az esetben tud megvalósulni, ha az önkormányzat azelőtt tudomást szerez a telekalakításról, mielőtt azt az ingatlan-nyilvántartásban átvezetik. Erre azonban csak abban az esetben van lehetőség, ha a hatóságok minden esetben következetesen megkövetelik azt, hogy minden olyan terület tekintetében, ahol az önkormányzat közutat szabályoz, ott valóban közút is kerüljön átvezetésre az ingatlan-nyilvántartásban, ám csak azt követően, hogy ennek egyéb törvényi feltételi is megvalósulnak (önkormányzat tulajdonszerzése, út engedélyezése, megépítése).

¹⁸ Google Maps felvétel.

5. Összegzés

A bemutatott bírósági döntések alapján megállapítható, hogy a Kúria a hatóságokhoz és az elsőfokú bírósághoz képest eltérő jogértelmezés mellett foglalt állást a szabályozási vonal figyelembevétele kapcsán. A kúriai jogértelmezés fentiekben bemutatott visszássága okán álláspontom szerint a hatóságok és az elsőfokú bíróság jogértelmezése áll összhangban a hatályos jogszabályokkal, ugyanis nehezen képzelhető el olyan eset, amikor a szabályozási vonal figyelmen kívül hagyása előbb vagy utóbb ne okozna olyan helyzetet, amely akár a jogalkotó, akár a kérelmező célját ne lehetetlenítené el, vagy ne nehezítené meg. Amennyiben a lehetetlenülés, elnehezülés azonnal nem következik be, úgy fennáll annak a reális veszélye, hogy a kijelölés és a megvalósíthatóság között eltelt időben a lakosság esetleges szabálytalan építkezései folytán nehezül el a szabályozási cél megvalósulása. Kérdés, hogy ennek a veszélynek a viselését akár a település lakosságának, akár a jövőben építkezni kívánóknak feltétlenül viselnie kell-e kizárólag azért, mert az érintett telekalakítás során a kérelmező nem kívánja megtartania a szabályozási vonalakat.

Álláspontom szerint a kivett közforgalom elől el nem zárt magánutak közutak területén való kialakításának felszámolása az önkormányzatok és a kormányhivatalok feladata, melyet kizárólag abban az esetben tudnak megvalósítani, ha következetesen, kivételt nem tűrően elutasítanak minden olyan telekalakítási kérelmet, amely a közutak területén kivett közforgalom elől el nem zárt magánút kialakítását irányoznák elő. A kialakult rossz joggyakorlatot nehéz megváltoztatni, ezért számos ügyfél és földmérő panaszbeadványokat ír, mivel nem értik, hogy a „rossz gyakorlat” megszüntetése végső soron az ügyfelek érdekeit szolgálja. A panaszok oka az ügyfelek részéről az, hogy elutasítás esetén a befizetett igazgatási szolgáltatási díjat is elveszítik, a földmérők részéről pedig az, hogy az ügyfelek rajtuk kéri számon az elutasított telekalakítási kérelmek következményeit. Egy rossz gyakorlat megszüntetése soha nem egyszerű, de idővel a jogszerű jogalkalmazás teljes egészében fel fogja váltani a régit, és végső soron az ügyfelek számára egy sokkal kedvezőbb helyzet fog kialakulni.

Hivatkozások

- Bencsik A. (2020). Az építési jog szakigazgatási alapjai. In Lapsánszky A. (Szerk.), *Közigazgatási jog. Szakigazgatásaink elmélete és működése* (pp. 658–681). Wolters Kluwer.
- F. Rozsnyai (2020). Az Ákr. jogorvoslati rendszerének jellemzői. In Fazekas M. (Szerk.), *Közigazgatási jog. Általános rész III.* (pp. 280). ELTE Eötvös.
- Lenkovics B. (2014). *Dologi jog*. Eötvös József Könyvkiadó.
- Szalai É. (2017). Az Ákr. jogorvoslati rendszerének jellemzői. In Fazekas M. (Szerk.), *Közigazgatási jog. Általános rész III.* (pp. 275–279). ELTE Eötvös.
- Varga Zs. A. (2017). A közigazgatás jogvédelmi rendszere. In Jakab A., & Fekete B. (Szerk.), *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. Online: <http://ijoten.hu/szocikk/a-kozigazgatas-jogvedelmi-rendszer>